

Samen leven, samen opvoeden

door MARC VAN BIJSTERVELDT

"Nee, die mevrouw kunnen wij niet helpen," zei een hulpverlener over een moeder die bij hem had aangeklopt. "De regels van het ministerie zijn zeer gedetailleerd uitgewerkt en de vrouw past niet bij een van onze therapeutische disciplines." Ze stond dus weer op straat.

Psychologe Anneke Heeremans herinnert zich een gesprek waarin een RIAGG-medewerker dit vertelde. Volgens haar kenmerkt het voorbeeld de gevestigde geestelijke hulpverlening. Ze noemt deze een 'anoniem instituut', waar hulpverleners zich kunnen verschuilen achter 'het team'. Alleen op kantooruren passen zij hun welomschreven methoden toe, daarna houdt de betrokkenheid op. Heeremans wilde meer vanuit het hart werken, zoals ze dat zelf noemt.

Met haar echtgenoot en een vriendin startte ze tien jaar geleden een woongemeenschap in Wezep. Daarin wilde ze kinderen en jongeren opnemen en begeleiden. Ook volwassenen in een crisissituatie zouden er onderdak kunnen vinden. Het initiatief groeide uit tot een unieke vorm van hulpverlening: het Ouder-kind-project. Het project werkt samen met een crisispvangcentrum voor jongeren in Apeldoorn onder de naam Strada.

Eens per week houden de coördinatoren van de Strada-afdelingen een werkoverleg. Rond de tafel zitten Anneke Heeremans, Nico Ooms van het crisispvangcentrum en Andi Rodenburg van het Ouder-kind project. In vliegende vaart bespreken zij de stand van zaken in de zeven woongemeenschappen en de tien huisjes.

Proefpolder

Spijkers met koppen, lijkt hun devies. Aan organisatorische zaken worden weinig woorden vuil gemaakt en de taken zijn

Strada, een uniek project in Deventer, heeft als motto: samen leven en samen opvoeden. Pleegouders delen de zorg voor een kind met de natuurlijke ouders; veel jonge moeders die de opvoeding niet alleen aankunnen. Vorig jaar hield coördinator Anneke Heeremans een inspirerende spreekbeurt op onze faculteit in het kader van de lezingencyclus over gezin en geweld 'De familieband verbroken?' Hieronder een rondgang langs de woongemeenschappen en huisjes waar kinderen en opvoeders wonen.

vlot verdeeld. Meer tijd nemen de coördinatoren voor het bespreken van de bewoners. Sommige ouders wonen in een groep. Anderen hebben een woning met eigen voorzieningen naast een van de groepshuizen, een zogenoemde aanleunwoning. Weer andere bewoners hebben een zelfstandig appartement in de stad. Ze kunnen altijd op de begeleiding van Strada-medewerkers rekenen.

WVC heeft Strada onlangs de status van 'proefpolder' gegeven. Het project is niet te vangen in de gebruikelijke ambtelijke definities van hulpverlening. In een 'voortgangsnota' moeten de medewerkers hun manier van werken in Haags jargon op papier zetten. Zo moet Strada aannemelijk maken dat haar methode ook elders in het land kan werken. In juni sluiten Ooms en Rodenburg zich op in het kantoor van het Kinderpostzegelfonds in Leiden. In een paar dagen willen ze dan de nota schrijven.

Het overleg gaat tweeënehalf uur onafgebroken door. Al die tijd werkt Hilda van de Weg onverstoord aan haar bureau in dezelfde ruimte. Van de Weg beheert de uitkeringen van de bewoners. Ze heeft gewerkt bij de Sociale Dienst en kent zo alle *ins* en *outs*. Strada koopt huizen in de stad. Een gedeelte van de uitkeringen van de bewoners wordt recht-

streeks aan de administratie van het project overgemaakt. Bewoners betalen op die manier de huur en Strada kan met het geld de hypotheek aflossen.

Kinderbescherming

Als coördinator laat Heeremans zich door de medewerkers op de hoogte houden van het reilen en zeilen van de bewoners. En zelf praat ze veel met de vrouwen en mannen die bij Strada onderdak hebben gevonden. Ze hebben soms een gruwelijk verleden van verwaarlozing of mishandeling. Dat staat een goede opvoeding van hun eigen kinderen in de weg.

*"In een
leefgemeenschap
hoef je ouders en
kinderen niet
van elkaar
te scheiden"*

foto: Werry Crone

Om twaalf uur gaan we op weg naar Kiekeboe, de gecombineerde creche en vrouwenwerkplaats in de Assenstraat. De moeders maken er speelgoed en kinderkleding. Hun kinderen zitten in hetzelfde pand in de creche. Als we bij het pand aankomen, maakt iedereen zich juist op om te gaan lunchen in het nieuwe huis van een van de medewerksters.

Acht kleine kinderen eten op de binnenplaats een boterham in de zon. Een aantal vrouwen zou zonder Strada hun kind kwijt zijn geweest door een maatregel van de kinderbescherming. Nu hebben ze vaak weliswaar niet meer de voogdij, maar ze voeden hun kind wel degelijk op, samen met de pleegouders. Volgens Heeremans is het belangrijk om niet de stijl van leven van de moeders te veroordelen. "Maar je kunt wel erkennen dat sommige vrouwen de verantwoordelijkheid voor de opvoeding niet aankunnen. In dat geval moet je je met de situatie durven bemoeien. Niet door te vonnissen, maar door een deel van de opvoedingstaak over te nemen. In een leefgemeenschap kun je dat doen, zonder ouders en kinderen van elkaar te scheiden", meent Heeremans.

Ze rijden even langs een van de panden aan de rand van de stad. Het is een

boerderij die in de uiterwaarden van de IJssel staat. Bewoner Leo Kuypers was directeur van een jongenstehuis, maar hij koos voor Strada. De woongemeenschap heeft de boerderij, met een paar hectare grond er omheen, voor een schijntje van de gemeente kunnen pachten. Stukje bij beetje behoedt hij het huis voor verval.

Kuypers is de pleegvader van de achtjarige Klement, een vrolijk mongooltje met helblonde haren dat onmiddellijk tegen je aan kruipt. De moeder van het joch is vorig jaar aan AIDS overleden. Zijn pleegzusje Sharon is anderhalf. Haar moeder is verslaafd en woont in een andere stad.

's Middags heeft Heeremans een afspraak met Dineke Drost. Zij vertelt over deze 22-jarige vrouw: "Ze was negentien toen ze bij ons kwam. Haar dochter Mirjam was toen twee jaar en woonde in een kindertehuis. Een stichting had de voogdij over haar omdat Dineke nog minderjarig was. Wij hebben de zorg voor Mirjam op ons genomen. Nu woont ze in de woongroep in Veessen, bij haar twee pleegmoeders."

Op een gegeven moment heeft Dineke een advocaat ingeschakeld, want ze wilde de voogdij terug. Eigenlijk procedeerde ze daarmee tegen Strada, maar haar motivering vond Heeremans heel goed: "Ze

wilde later tegen Mirjam kunnen zeggen dat ze alles had geprobeerd om haar terug te krijgen." Dat was voor Heeremans een teken dat Dineke zelfstandiger werd.

Als we bij Dineke aankomen, is zij nog niet terug van de lunch. Even later komt ze binnen, nog hijgend van het fietsen. Ze is klein en mollig, het korte haar staat recht overeind. We lopen de smalle trap op naar de zolder. Aan de muur hangt een idyllische plaat van een moeder met kind.

Onafhankelijker

Heeremans steekt meteen van wal: "Fantaseer je veel over wonen in de boerderij?" Dineke aarzelt: "Ik vind het teveel buiten de stad." Maar bij degene bij wie ze nu in huis woont, wil ze niet blijven. En alleen wonen ziet ze helemaal niet zitten.

Heeremans moedigt haar aan om over haar dochter te praten. "Ik vind het knap dat je besloten hebt om Mirjam zelf terug te brengen naar Veessen, als ze bij je op bezoek is geweest." Dineke wordt enthousiast: "Ik vind dat veel duidelijker voor haar. We kunnen dan echt afscheid nemen." Tussen de vrouw en haar huisgenote loopt het niet altijd soepel. Dineke voelt zich gecontroleerd door de andere vrouw. Ze heeft zelf al bedacht hoe ze zich

Dineke Drost en Anneke Heeremans op de boerderij van Leo Kuypers

foto: Werry Crone

onafhankelijker kan maken: "Ik wil mijn geld zelf gaan beheren. En dan houd ik ook meer over." Heeremans reageert lachend: "Maak dat de bakker wijs!" Maar na enig heen en weer gepraat worden ze het toch eens. Dineke gaat minder kostgeld betalen en probeert het een tijd op eigen kracht.

Ook over de toekomstige woonplaats van Dineke hakken de twee vrouwen een knoop door. Vanaf september gaat ze in de boerderij wonen. Over een paar jaar zou Dineke in Veessen kunnen wonen om samen met de pleegouders voor Mirjam te zorgen. Heeremans meent dat dat de beste oplossing is, omdat Dineke haar dochter niet alleen zou kunnen opvoeden.

Verflucht

We rijden weer terug naar het statige pand in de Assenstraat. De verdiepingen boven de werkplaats worden verbouwd en overall hangt een vage verflucht. In een hoge kamer ontmoeten we drie nieuwe medewerkers. Ze hebben op een feest Stan Cies'Luk ontmoet, de man van Heeremans. De drie waren zo enthousiast over zijn verhalen dat ze ook in Deventer zijn gaan wonen. Ze willen een nieuwe woongemeenschap starten. Het typeert

de werkwijze van Strada. Het project ontwikkelt zich wanneer mensen een idee hebben en dat willen uitwerken in samenwerking met de anderen.

Landhuis

Voor de drie nieuwelingen is het allemaal snel gegaan. Leen Borsboom kon bij Strada meteen aan de slag als werkmeester en nu coördineert hij de onderhoudswerkzaamheden aan de huisjes. Hij is inmiddels ook pleegvader van Wytze Kroeze geworden, een jongen van zestien die nu niet naar een tehuis hoeft. Borsboom: "Het is allemaal nieuw voor mij. Tot nu toe heb ik alleen gewoond. Maar voor Wytze is het ook nieuw. We leren er allebei van."

Over een kronkelige dijk rijden we aan het eind van de middag naar Heerde. Voor drie ton heeft de woongemeenschap daar het schitterende landhuis Borchgrave gekocht. Stan staat te koken en na een uurtje schuiven de bewoners, pleegouders en kinderen, rond de grote houten tafel aan.

Truus Oosterhuis (26) ziet er vermoeid uit. Ze heeft de hele dag gewerkt, want morgen gaat ze verhuizen naar de stad. Het ging niet goed tussen haar en haar

tweejarige zoon Roy. Stan neemt nu een tijdje de opvoeding van de jongen over, zodat Truus niet voortdurend met haar neus bovenop het joch hoeft te zitten.

Na de maaltijd verkassen we nog één keer, nu naar de boerderij in Veessen, waar Ooms woont. Op zijn kamer komen we met een borreltje wat tot rust. "Het is een erg intensieve manier van leven, maar je krijgt er veel voor terug," zegt Heeremans. "Je werk en je privéleven raken zo verweven, dat je volkomen ongeschikt wordt voor het gewone arbeidsproces. De laatste maanden is er wel erg veel gebeurd. Strada moet maar een tijd niet verder groeien." Een paar bewoners komen erbij zitten. Saira Bonoo (21) woont in het huis met haar dochter van één jaar. We hadden haar al eerder gezien in de stad. Ze vraagt nog eens of ze op de foto mag. Dan kunnen haar opa en oma haar in de krant zien staan.

Saira schaamt zich er absoluut niet voor dat ze hulp nodig heeft. Integendeel, net als de andere jongeren die bij Strada wonen is ze trots op haar manier van leven. Heeremans: "Ik draag mijn nieuwe boek 'Goede ouders bestaan niet' aan Saira op. Zij voelt zich hier zo thuis dat zij haar eigen leven weer kan leiden." ❖

(eerder verschenen in Trouw, 23 mei 1990)